

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus theologicus - Cod. Ettenheim-Münster 222

[s.l.], 1714-1715

Sectio I.

[urn:nbn:de:bsz:31-120314](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-120314)

occurrentia, q̄a unipm ex hijs mdo dictis, profui exi-
p̄ntia et dicitur p̄p̄t̄i p̄e optimo ar. 2. de involuntario
c. 1. cas.

Artus II. De Involuntario, eiusq̄ causis.

Actum e' Arto priori de vltorio, agea de' e' arto p̄p̄t̄i
de eijs q̄traposito nimiru' involuntario, q̄travia ea licenti
philo iuxta se p̄p̄t̄a magis clarescunt. Quorunq̄
autm circa i. Quid p̄cipue 4. 1. e'. An et q̄ndo
concupiscentia se heat ad r̄ocem vltorii actum h̄m̄m?
2. e'. an et q̄ndo metz actz h̄nos r̄ocem vltorii officiat?
3. et an et q̄lis ignoracia actz h̄nos reddat involuntarios
et sui exempti a p̄p̄t̄i? 4. e'. vltorie violacia et qualis
caus involuntarium simpliciter, et an vltoras a q̄o et in q̄ibz
p̄p̄t̄i p̄t̄ violacia? q̄ibz dua secti p̄p̄t̄i in p̄p̄t̄i
circa p̄p̄ntem manum p̄ponem, quorunq̄ p̄a man
de concupiscentia et vltu. Et vltis ea de ignoracia et
violencia p̄p̄t̄i tractabit. h̄m̄. an et q̄ndo concupiscentia se heat ad
r̄ocem vltorii actum h̄m̄m.

Sectio I. An et q̄ndo concupiscentia se heat ad r̄ocem vltorii actuum h̄m̄m?

171 Dum in p̄p̄t̄i de concupiscentia tractamus, n̄eam intelligimz

solo timore et metu de eo spectato tractandum
veniet. sed si in presenti gerimus an et quomodo se
habeat ad rationem ultimum huius? eorum namque,
ut quibus, novum suo experimento sapientia docet tanta quodam
vis et et protervia, et imperium rationis ultimum non
agrosat, sicut sapientia etiam invitos adorian, sicut sine
adhibeant, ac blanda quodam tyrannide suavis
tormento in delitiosos voluptuorum capos trahere
moliunt, ipso etiam de eis operante. Apolo Paulus
et dicente: video aliam legem in membris meis re-
pugnante legi mentis meae. cupiditia sui sumpta
alia diu antecedens seu praeveniens, alia vero aut subsequens
praeveniens illa est, quae usus rationis praevenit et ante eum
rationis deliberationem ex apprehensione boni sensibilibus naturalibus ex-
surgit, ac intra sensum ultimum refidit in parte sensitiva et
ideo nec meriti nec demeriti. sed se capere est. quodam est
est passio huiusmodi a se vel deliberata et ex proposito excitata
aut imperata, l. antecedente sine deliberatione quodam admissa
sed in postmodum rationi habita aut probata aut acceptata.

173. Cum cupiditas antecedente praevenit motus et vocari solent
i. i. nam motus i. i. illi dicuntur in quibus hoc naturaliter est quod
necessitas operis sine advertentia et reflexione rationis est sine
libertate ac diuisione actionis: sicut quod subito occurrente inimico
passio ira et vindicta ita praevenit cum usus rationis, ut in-
telligi non debet deinde considerandi an bonum sit an malum
irasci, neque etiam veli facultas quodam deliberandi, an
huiusmodi passioni insurgenti assensum tribuendum sit an dispensandum
sicut a bono vindicta sui rationis intellectus et veritas ut nulla
relinquatur electio indifferens huiusmodi passio ira diu
motus i. i. l. etiam motus indeliberatus, neque naturalis per

et pia aualibz nec meremz, nec demeremz, ideo huius
 motu nec meriti nec demeriti capax, s.
 Advertendum In e' duplicem dari advertentiam raris et zplem
 deliberationem vltis, alia em e' advertentia et deliberatio plena
 et pfecta, alia vero semiplena vltim et impfecta, hae.
 174.
 Suficit ad potum veniale, illa vero requirit ad potum mortale
 ut quiritur apertum DD: signum autem gnoscendi, an
 advertentia et deliberatio sit plena et pfecta, e' si passio natus
 sive ab altero interrogatus sive reflectens se supra
 se ipsum sit capax sibi l. alteri respondere et de bal.
 re et am de aliis rebz et negotiis, si em ita respondet n' sit,
 signum e' qd eis res n' e' expedita nec proin plene et
 pfecte advertens ad cogitationem suam, s' aliquo modo p pas
 sionem ligata. Requirit qd ad hoc ut cogitatio vnde dicitur
 sit mortalis qd hec, cum plena et pfecta reflexione huius
 supra suam cogitationem, et tunc dicitur deliberatio mortala, n'
 ex mora tempis s' ex mora deliberationis, na' qd motus
 i. i. s' longum tempus durare pot antequam auerdat ad
 advertentiam raris et deliberationem vltis. No' ita animadvertit.
 Non querit quidam ista quiritia vltima sit, s' quidam autem
 ex tali quiritia sentit sit vltima, qd ut recte intelligat
 sciendum e' vltimum pot considerari l. p'cipue s' d' se,
 et qd tunc a vltis procedit cum gravo finis, l. et in
 raris liberi, et qd tunc a vltis procedit ut liberis et
 indistincta plena, adeo, sit cum gravo pfecta vel finis,
 cum mediis, appensa etiam horum p'p'rie ad finem, unde
 patet plura requiri ad vltimum liberum, pauciora vero ad
 vltimum s' d' se solum.
 Apertio: quiritentia sive p'p'rietas sive p'p'rietas s' se n' 175.
 s' d' n' minuit, s' sapig etiam auget vltimum in raris vltim

proveniens in illud quodq; minuit in vase liberi; & quia
fere omnia ad. cum D. Thoma hic a. 7. in hac oba dicente:
dicendum quia cupiditas dicitur inordinata, sed magis facit
aliquid velle, licet enim aliquid velle ex eo quod velle in
id fieri, et cupiditatem autem velle inclinatur ad volendum
id quod cupit, et ideo cupiditas magis facit ad hoc quod di-
citur velle, quam quod velle inordinatum. hoc S. O. fortassis
magis illo art. 3. Eth. c. 1. quod dicit: quod propter agram,
molestia nobis est, quod vero ex cupiditate, iucunda.
Atque hoc de cupiditate quae videtur certe etiam in solentia
descriptive supra n. 172. tradita, unde tota difficultas
se tenet ex parte cupiditatis antecedenti, an autem quod se heat
ad velle velle, quod ex affectu huiusmodi.

176. Bz: Quod facit ut velle delectabile efficacius ab
intelle apprehendatur ad hoc, ut illud a velle intensius a-
met, illud non facit inordinatum, sed magis velle, atque cupi-
ditas tum proveniens tum subsequens facit huicmodi:
quod non facit inordinatum, sed magis velle. Quae tamen videtur
queritur, quod enim et quod magis et quod magis aliquid a velle
procedit, illud est eo magis a velle si fiat ut proce-
deret, quod utra facit ut velle delectabile efficacius
ab intellectu apprehendatur ad hoc, ut illud a velle intensius a-
met, illud facit, quod amor et aliter ex hoc amore procedit,
et magis a velle delectabilem sit a procedat ut magis
facit ut patet. quod per in parte certa videtur, huiusmodi scriptura
tunc, quod dicitur: quod cupiditatem ex muliere asportata
quod ignem exardescere, et h. h. hostias: ne via nostra fuerit
cupiditatis praestantia per quam si erimus futuri in gaudium
inimicis nostris, ex quibus et aliter plurimum loquitur S. Thome de

scindit qd operari ex cupiditate potest esse peccatum, imo ipsa
 cupiditas sibi passio plena desiderii, hoc n' potest, sed
 cupiditas in ultimum coarctat et ad magis ultimum. Tum
 cum in ipsa specie cupiditate, quae dicitur motus appetitus
 sensitivi circa bonum delectabile, ipse enim motus
 plus quoniam appetitus sensitivi cum appetitu rationali hunc
 tendit ad magis apprehendendum et appetendum, id est, quod
 inferior appetitus appetit et appetit et appetit.

Ex: 1.° Inducunt, aliquid procedit à velle in fine 177.
 finis, Inducunt, et huc quod eam est ut aliquid sui à
 velle procedat in ultimum n' fuit, imo si fuit
 et in hunc finem à velle procedat, et magis ultimum fuit,
 ultimum enim est, quod procedit à velle in fine finis.
 atque actus ex cupiditate et velle scilicet procedit in
 fine finis, tunc enim ex apprehensione boni quod ut
 appetit, imo actus huiusmodi intensus à velle pro-
 cedit, cupiditas enim inclinatur velle ad opus et quod maior
 est eo magis inclinatur, et quod fuit ut actus huiusmodi
 à velle procedat, et intensus procedat, et cupiditas
 quod cupiditas n' coarctat ultimum, pro magis ultimum.

2.° Vltas rationalis impetu fertur in bonum:
 quod et eo intensus efficacius, fertur in illud quod magis que-
 ritur apprehensum atque ex quo crescit inclinatio in huiusmodi bonum,
 ex eo intensus in illud fertur, illud quo magis apprehenditur,
 crescit autem inclinatio in huiusmodi bonum et cupiditatem,
 cupiditas enim auget rationem ipsam delectabilem in oblectamento
 factum, illam magis introducti intellexit ut proponat velle quod et
 ex cupiditate magis fertur in bonum apprehensum vltas, ac

ex gregati atq; ex quipifia feuty & magi, vltimus,
proin hae n caet in vltimum, p augeb magi, vltimum.
Atq; ex hoc eruy difcrimen ino metu et quipifiam,
metu en auertit vltim affectu fcltm gditionato ab
vltis, qd Inqm mediu afumiz ad evitandu' maig malu,
et impellit ipfam ad mediu, qd fclm p e' malum,
et fclm bonum prout hic et nunc afumiz ad
evitandum maig malu: quipifia contra allicit
vltim ad qm et inclinat ad vltim qd fclm p e'
delectabile et qfime naali inclinacoi ipfuz.

178. Igit quipifia n caet in vltimum fclm fe, caet 47
in p se in vltimum rae liberi, fice vitiat vlti-
mum in rae liberi, unde qd qd, excufat à pto
et demento qd et rae pars aperi, qe fice probz:
Toties tolliz aut fclm minuz libertas in vlti,
toties rae oino afforbez, l. fclm ibe pfturbatur,
ut in hq; neq;at ppendere. fixem mediocum,
pofitioem et vlti circumftias; atq; hoc n rae
fice p quipifiam liberum hois arbitriu pro-
venientem et pafionabilis hoo in fe. nimis, qm
frequenter experiz, dum do ppendere. l. in fclpfo
velit, qles motz, aut ai rae qz, pfturbacoi, ira
fclbita, aliave magna pafio excitet: qe p
Maior fclto probz et deduz ex in trafia rae
libertiz, qe eo ipfo, qd in in duffia qfifit oia
propata ad fice pftroem requirit, maxime qidem,

ratio enim aliquid magis ultimum est, quanto melius finis
est primum.

¶. n. a. cum n. sua probat, et ad rationem adiectam dico, quod
ultimas quodammodo ex cupiditate agat quod, cuius postmodum
penitet, et quod si recte procederet non fecisset, nisi ex hoc
provenire quod ultimas finem non quaerit, sed quod illud tanta
vehementia solum unam rationem quaerit, ut eius malitia
est alteram rationem non videat, adeoque defectus est totus
ex parte indifferencie quae acquirit liberum, et non est de ratione
ultimae solum sicut, ut patet de amore. Officio, ergo ultimum
est amant DEUM, et tamen ita amant, ut ultimum quod
aut à DEO abducens amare aut contra DEUM non amare non
valeat: unde etiam sic breviter distingi potest: cupiditas mi-
nuit quidem finem solum rationem indifferencie eius est. solum
rationem finis proprie n. m. et c.

181.

Ob. 2. Quae ultimum finis, illa invitum non agimus, neque cum
dolore: ergo cupiditas per se non causet, sed saltem minuit ultimum:
N. colligitur ex Arle. lib. 1. 175. in haec verba: quia invitum a-
gimus, molesta nobis sunt, quae ex cupiditate, iucunda. m.
p. ad exilo: sicut videtur Titius Cui filius pro amore perueniunt
corruptus una horrore naturali occidit Patrem suum patrem
ut hereditaria bona sortitur: hoc occisio filii cum cupiditate
et tamen filium horrore, ergo aliter cupiditate fieri potest ut hor-
rore: et huiusmodi aliter saepe contingunt.

¶. d. m. Quae impetum tantum est semiplene ultimum
finis, illa invitum quodammodo non agimus, neque cum dolore n. m. quae

pleni et cum pfecta indiffia fiunt, illa inibi n' agimus
 neq. cum dolore. c. M. et d. m. atq. pleni saepe aut ex
 cupiditia facimus cum dolore. se tenente aut cauto
 aliunde alio v. g. malo concomitante, dolore se te-
 nente et cauto ab ipse cupiditate n. m. et c.
 Qd Titius in dicto exilo amore divitiarum cot-
 rupto Caium patrem cum horrore occidit, horror n' pro-
 venit ex hoc, qd divitias cupidat, si qia qtra naa' est
 sortitq. et ideo horror ipse n' facit, qm' minq. haec oc-
 cidio vltima fil, si potiq. ostendit tanta intensioe ca' a
 vltre procepisse, ut etm qd qtra naam e', attentu
 n' fil, praeterea in rigore dicendo ngari pet. M.
 illa qe vltre fiunt qdoo, cum molestia n' fieri,
 qe em fiunt ex metu, fiunt vltre, et ta saepe
 imo ordinariè fiunt cum molestia.

Dices: metus licet n' caet simplt' insultu, in 182.
 caet illud sdm qd, ut infra dicez, si cupiditate
 se h't in huiusmi case fiunt metus, sicut enim
 qui agit ex metu agit cum quivo finis, sed
 ex dolore qd hoc et hoc modo agere debeat,
 ita etm qui agit ex concupiscentia, agit qd m
 cum cognitione finis, sed in ex dolore v. g. qia
 sdm prius exemplum bona, qe cupidat, aliter
 obtinere non potest nisi per necem parentis.

go etm cupiditia caat ^{scdm} qd involtarium.
Q. n. m. cupiditiam se habere sicut metus se
habet, licet em verum sit, qd arguit, nimirum qd
sicut ille qui agit ex metu, agit cum cognitione
finis, s. ex dolore quod hoc et hoc modo
agere deat, ita etm qd agit ex cupiditia agit
quidm cum quoc. finis, s. in ex dolore. qd hoc et
hoc mdo agit, magna ta adhuc e' differentia
int actioem ex metu et actioem ex cupiditia
dolor em in metu, et id quod caat dolorem
etm dum actio ponitur ex metu, manet involuta
s. involutum, eo qd sibi relicta vltas id nquam
faceret, qd iam facit, extra dolor, et id
qd caat dolorem in cupiditia. du' actio ponit
transit in volutum. Et sit vltius, quiam in-
poteste cupiditantis libera e' ponere actum
ex qd dolor pullulat, l. n. ponere, et ideo
licet metus caat involtarium scdm qd, illud ta n'
caat cupiditiam. Audiamus et s. Aurem super
haec obioe alio in ex pto proposita respondente
hu' d: 7. ad 2. ubi haec vlt: Dicendum, quod
in eo qui qd metum aliquid agit, manet vltus
vltas ad id qd agit secundum qd

in se q̄siderat, s̄ in eo q̄ agit aliq̄d q̄ cupiscia,
 sicut e' ingtinens, n' manet prior voluntas,
 q̄e repudiabat illud, q̄d conuiscipit, s̄ mutat
 ad volendum id, q̄d prius repudiabat, et ideo
 q̄d f̄ metum agit, fit q̄damdo involuntarium,
 s̄ q̄d q̄d f̄ cupisciam agit nullo modo: nam
 ingtinens cupiscie agit q̄tra id, q̄d prius pro-
 porebat, non autem q̄tra id q̄d nunc vult, s̄
 timidus agit q̄tra id, q̄d etiam nunc s̄m se vult.
 hac. L. P.

Ob. 3. Quid infert vlti vim n' caat vltimū 183.
 s̄ potius involuntarium, atq̄ cupiscia vim infert
 vlti: q̄d p. m. p. q̄d prouenit ab extrinseco nulla vim
 gferente passio, illud passio infert vim et violiam
 s̄i em diuisi violente ee id, q̄d prouenit ab extrinseco
 nullam vim gferente passio, atq̄ passio cupiscia
 antecedens prouenit ab extrinseco vlti, s̄m motio
 extrinseca vlti, neq̄ vltas aliqua vim gferit, eo q̄d
 q̄d sit antecedens rem eiq̄ deliberatōe, q̄o con-
 cupiscientia antecedens infert voluntati
 vim.

78. R. n. m. ad eius p. M. d. q̄d prouenit ab ex-
 trinseco nullam vim gferente passio, id e',
 q̄ ab extrinseco prouenit q̄tra vel passio
 inclinationem, imo et ipso gferente,

Illud passio infert vim et violiam si em diu
violentum ee id qd pvenit ab extrinseco nullam
vim gferente passio, atq; passio gupisicia ante-
cedens pvenit ab extrinseco vlti, e em motio
extrinseca vlti, neq; vltas aliquam vim gferit eo ipso,
qd si antecedens oem eiy deliberasem: go gupisicia
antecedens infert vlti vim.

R: n. m. ad eiy p. d. M. qd pvenit ab extrinseco nulla vim
gferente passio, id e qd ab extrinseco pvenit gtra oem
passi inclinacem imo etm ipso gtra dente, illud passio
infert vim c. M. qd pvenit tntm ab extrinseco iuxta
inclinacem et caans passio actum gtra et ausp-
tum illud infert vlti vim n. M. et d. altera membra
minorij: neq; vltas aliquam vim gferit, id e vltas n
cluit illam l. ad illam parum aut nihil gtribuit
c. m. id e gtrarij vlti et caat passio actum vlti
aut gtrarij n. m. et c. diximq; in phtis de violento
illas vltimas partes in hys violenti ppositas pice
intelligendas et sit gtra inclinacem imo etm veniente
passio, qd autem ex gupisicia fit, sit quidem gtra
ab extra, pta d gtra si iuxta inclinacem g-
pientis.

184. Nices: Sapij gupisientem agere actum, gtra qe in
antea ptebatur fuit, nam n raro ptebatur gtra
gosis inordinatos maxime carnales affectus et in
six affecta forma Mulierij gupisicia exarsit

